

Looking at Lineage

פרשת פנחס תשפ"ג

NUMBERS

25 / 10-18

PARASHAS PINCHAS

HASHEM spoke to Moses, saying: ¹¹ Phineas, son of Elazar, son of Aaron the Kohen, turned back My wrath from upon the Children of Israel, when he zealously avenged Me among them, so I did not consume the Children of Israel in My vengeance. ¹² Therefore, say: Behold! I give him My covenant of peace. ¹³ And it shall be for him and his offspring after him a covenant of eternal priesthood, because he took vengeance for his God, and he atoned for the Children of Israel

3
262 RAV MOSHE ON CHUMASH

Rashi explains why the Torah traces Pinchas's lineage to Aharon: People were humiliating Pinchas, saying, "Did you see this descendant of Putiel,¹ whose grandfather prepared offerings for idols, yet he now killed the *nasi* of a *shevet* (prince of a tribe)!"

Why was this demeaning to Pinchas? On the contrary, his actions showed him to be a brave man who, rather than feel inadequate and restrained by his maternal lineage, stepped up to zealously defend Hashem's honor, even if he had to kill a *nasi* to do so.

4
חתם סופר על התורה

After Pinchas killed Zimri, the people protested: Since Pinchas was (maternally) a descendant of Yisro, who fattened calves to be sacrificed as idols, he should not have had the audacity to kill Zimri, a prince in Israel. In response, the Torah emphasizes that Pinchas was (paternally) a descendant of Aharon, who was known for his pursuit of peace (*Rashi*).

But this is difficult to understand. Didn't everyone realize that in killing Zimri, Pinchas had acted zealously for the sake of Hashem's glory? Why would the fact that he was descended from an idol-worshiper diminish the significance of his great deed?

To address this, let us analyze the events that led to Pinchas's deed. At the end of the previous *parashah*, the Torah describes how the Jews became attracted to the Moavite women and their idols. Moshe set up tribunals to punish the sinners, and then a Jewish man (Zimri) came forward with a Moavite woman (Cozbi) and consorted with her in front of Moshe and the entire assembly. How could Zimri have been so brazen as to publicly engage in sin even while the sinners were being judged? Furthermore, *Rashi* tells us that when Moshe told Zimri that the Moavite woman was forbidden to him, he responded, "If so, who permitted you to marry the daughter of Yisro, a Midianite?" But did Zimri not know that Tzipporah had converted to Judaism? How could he use Moshe's precedent as an excuse for sinning with the non-Jewish Cozbi?

11. בן־אהרן הכהן — Son of Aaron the Kohen. Phineas had put an end to a devastating plague that had taken 24,000 lives in retribution for the orgy of immorality with the Moabite and Midianite women. Instead of applauding him, however, the people accused him of wanton murder, and protested that "this grandson of someone who had fattened calves to be sacrificed to idols" had the gall to kill a prince in Israel! [Phineas's father was married to a daughter of Jethro, a former Midianite priest, who was called Putiel, i.e., פוּטִי־אֵל, one who fattened for a god.] In response, God declared that, far from murder, Phineas had committed an act that had saved countless lives. Indeed, God called him a descendant

of Aaron (*Rashi*), who was distinguished for his love of mankind and the pursuit of peace. And what was more, God rewarded him (v. 12) by appointing him a Kohen, which denoted a covenant of peace, not death (*Sanhedrin* 82b).

שפתי חיים

תסד

עוד צ"ב, הרי יתרו חיפש את האמת במסירות נפש, אמנם תחילה היה כהן לעבודה זרה, אבל אחר שהתחיל לחפש את דרך האמת וכפר בע"ז, אנשי מדין החרימו אותו ואת משפחתו ולא נתנו לבנותיו להשקנת את צאנם (ע"י שמו"ר א,לב), אמנם אז עדיין לא התגייר אבל כבר אז היה באמצע התהליך לחיפוש דרך האמת, ועכ"פ כפר בע"ז. ואחר שיצאו

ממצרים בא למדבר להתרבק בכלל ישראל, והתורה כתבה פרשה שלימה על שמו, וגם משה שבח אותו כשביקש ממנו שישאר עמהם והיית לנן לעינים, וברש"י "שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו שנא' ואהבתם את הגר" (במדבר י"א), נמצא שיתרו היה ראש וראשונה לגרים שבאו להצטרף לעם ישראל. א"כ יש להבין את טענתם שאבי אמו פיטם עגלים לע"ז, ומה בכך בשביל שבעבר קודם שחזרו בו וקודם שהתגייר פיטם עגלים לע"ז, אמנם עצם הדבר שפיטם עגלים לע"ז זה ביטא את החשיבות שלו לע"ז שעבד אותה בכל פרטיה, מ"מ הרי אח"כ חזר בתשובה כשהתגייר וצריך את עצמו לעם ישראל, וכפי שאמרו על בעל התשובה שזדונו נעשים לו כזכויות, ככל שהיה לו קשה הפרישה מהע"ז מעלת התשובה היא יותר גדולה. א"כ מהי הטענה שאבי אמו פיטם עגלים לע"ז, וכי זה מגרע ממצותו של פנחס שגם הציל את כלל ישראל. זאת ועוד, מהי התשובה שלכן הכתוב מייחסו לאהרן שהיה לו סבא נוסף מצד אביו - אהרן, ומה תשובה זו על טענתם שאבי אמו פיטם עגלים לע"ז.

5
It seems correct to explain that Zimri was aware of the prohibition against having relations with a non-Jewish woman, but he believed that the prohibition applied to the other Jews who had sinned with the Moavites, but not to him. The Torah says (above, 25:2) that the Moavite women invited the Jews to join the feasts of their gods, which indicates that the Jews who sinned had left the Jewish camp and joined the Moavites in their camp. In that case, Zimri felt, having relations with the Moavite women was surely forbidden, since it would enable the women to entice the men into worshiping their idols. His case was different, though, since Cozbi had entered the Jewish camp. Zimri therefore argued that she was not seeking to lure him into idolatry. On the contrary, she was apparently seeking to convert to Judaism, so he should be permitted to live with her!

Therefore, even as the other sinners were being sentenced to death, Zimri was unafraid to engage in his act; he felt that their punishment would not apply to him. And he further pointed out that Moshe himself had married the daughter of Yisro, meaning to insinuate that just as she had converted, Cozbi too could convert! Although Cozbi might have had an ulterior motive for converting, who could prove that her intentions were not sincere? Perhaps she would become an upstanding Jew and produce righteous offspring. Claiming that his act was justified, Zimri was unafraid to carry it out in public.

The people were swayed by Zimri's argument and stood by while he sinned. Pinchas, however, understood that it had no merit, for Cozbi had surely entered the Jewish camp with the intent of helping the Moavite cause by seducing Zimri. Knowing that Zimri's act could not be justified, Pinchas killed both him and Cozbi.

We can now understand the people's reaction to Pinchas's act of zealous revenge. Thinking that Zimri had a valid argument, they told Pinchas: You yourself are descended from an idol-worshiper who converted, yet you turned out righteous. How could you be so sure that Cozbi would not also have converted and produced righteous offspring, just as your ancestor Yisro did?

Hashem responded by validating Pinchas's act, turning the focus to his paternal lineage from the perfectly righteous Aharon. Furthermore, the Torah stresses below (v. 18) that Cozbi was slain on the day of the plague for the matter of Peor. With this it clarifies that Pinchas's judgment was correct. Cozbi could not have entered the Jewish camp with good intentions, for she did so on that terrible day

when her people were actively luring the Jews into the worship of Baal Peor. Clearly, she was part of their plot, and both she and Zimri deserved to be put to death (Chasam Sofer al HaTorah, p. 131, ז"ה מניחוס א).

If they knew the law, then they were aware that he was performing a great mitzvah by killing Zimri. If not, then they should have treated him as a murderer, himself deserving of execution. They should have either praised or executed Pinchas, not excommunicated him!

We have suggested that Zimri acted l'sheim Shamayim (for the sake of Heaven). However, this has no relevance for the treatment that the perpetrator receives, for the terrestrial court only examines actions, not motives. If a person's action conforms to certain regulations, then that person is punishable, irrespective of why he did it. Therefore, if an act is committed which demands capital punishment, the perpetrator may be executed by beis din, notwithstanding the intention which lay behind it. Nevertheless, the immoral act committed by Zimri was not punishable by the death penalty, and could only be treated in the ad hoc manner mentioned above. In that unusual case, as the executor may only act in the heat of the moment, while the act is happening before him, one could claim that the intention of Zimri became critical. Indeed, the leaders reasoned that as Zimri's intentions were pure, the law under which Pinchas acted was inapplicable. Since Zimri intended to please God, not anger Him, how could Pinchas act with such zealotry to defend the Divine name which was in any case being sanctified? As such, the people took a dim view of Pinchas's action. As we have mentioned, however, the earthly court cannot concern itself with intention, only action. As such, the beis din could not apprehend Pinchas and try him for murder; so to inquire into whether or not Pinchas understood that Zimri acted with pure intent was beyond their mandate. Instead, they attempted to exclude him from their society with a ban of excommunication. At that moment, the Divine spirit appeared and instead announced the reward that Pinchas would receive.

Fattening Calves for Idolatry

The non-Jewish world of idolatry focuses on an entirely different aspect of animal sacrifices than the Torah. Chazal tell us:

Even the dung of an animal associated with idolatry is forbidden [for any Jewish use] as they [the idolaters] like it to be as swollen as possible. (Avodah Zarah 34b)

This is explained as follows. The idolater is only interested in the superficial aspects of life and indeed of his offering. His worldview is

empty, focusing only on trivial and superficial matters. Thus he wants his animal to be as plump and large as possible — the bigger, the better. In contrast, Torah literature never mentions the concept of fattening animals for offering, for this merely develops the animal's external physique. We are concerned primarily with the internal, deeper aspects of life, represented by the blood, the life force of the animal. If we do seek out plump, fatty animals, it is only to present the best we have to God, rather than because its size has any symbolic meaning; we never fatten animals before they are sacrificed.

This sheds new light on the presentation of Yisro, Pinchas's grandfather, as a man who fattened calves for idolatry. We may suggest that the concept of fattening animals represents a superficial philosophy, one which looks not at the deeper aspects of life but the trivial ones.

This was the claim of the chieftains who complained about Pinchas. They posited that Pinchas was a superficial person, that he had not correctly examined Zimri's motives. Had he looked more closely, they claimed, he would have found not a coarse sin, but an action filled with holy intent and purity, hardly worthy of the violent death which Pinchas meted out. The leaders indicated that Pinchas had inherited this trait of superficiality from his maternal grandfather, who fattened calves for idolatry, the epitome of an external, trivial life view.

To repudiate this, the Torah traces Pinchas's family to Aharon HaKohen, his paternal grandfather. Aharon was the quintessential opposite of superficiality. The Maharal notes that Aharon's very name indicates his internal nature: his life was spent as a middleman resolving disputes between friends and families; indeed, his whole nature was geared to maximizing the deeper, more profound issues in life.¹

It is now clear why the Torah tells us that Pinchas was the grandson of Aharon at this stage in the narrative. We are to understand that the leaders of the tribes were quite wrong. Pinchas looked very deeply into Zimri's action and acted appropriately. He was not influenced at all by the inheritance of superficiality, which he could have received from his maternal grandfather. Instead, he was a grandson of Aharon, who acted with the full ability of his illustrious grandfather. As such, he knew that he must kill Zimri, even though his actions were pure, for as we have seen, no human can ever act with entirely unsullied motives.

אמנות 9 פנחס ד זמרי עתיד

לאלקים אחד, ואיך נתחמץ כל כך וירד פלאים עד שעשה מה שעשה.
ואקדים כמה שאיחא בילקוט ראובני בשם הרמ"ע מפאנו ז"ל שרבי עקיבא ע"ה הי' גלגול זמרי ואשת טורנוסרופוס היתה גלגול כזבי ואותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר. ולכן הי' עונשו של רבי עקיבא שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל מפני שאיחא בגמרא זמרי תפס את כזבי בבלוריתה והכניסה לבית מדרשו של משה ואמר לו זו אסורה או מותרת, ואת"ל אסורה, בת יתרו מי התיר לך (סנה"פ"ב). ומפני שתפסה בשערות של בלוריתה לכן נענש במסרקות של ברזל, כי במסרק מסרקין את השערות, ע"כ.

ונראה להעיר, כיון שע"י זמרי היו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף, משו"ה מתו תלמידי ר"ע שהם כבניו כ"ד אלף.

וקשה לי, וכי משום שתפסה בכלוריתה כך נענש, הלא עשה דבר חמור יותר וקם לי בדר"מ. ומה איכפת לי באיזה מקום תפסה ומה הוסיף פשע דוקא בכלוריתה אשר משום זה יענש מדה כנ"מ.

והנראה כזה כעזה"י שזמרי הי' אדם גדול וכיין לענין נשגב. כי איתא בשם האריז"ל בטעם שלמה המלך שנשא את בת פרעה וכל בנות מלכים אשר נשא, כי כוונתו היתה להכניסם תחת כנפי השכינה. והואיל והן בנות מלכים ושורשם גדול, והם כבית יד וכבית אחיזה לכל האומה, כי מחמת חשיבותן נשמתן כוללת את כל האומה, ולכן אם הן נשואות לו והוא מושל עליהן כל האומה נגרת אחריהן להיות תחת השפעת שלמה. ואם הן היו מתגיירות באמת הי' (שלמה המלך מצליח לתקן עולם במלכות שד"י, והי' תיכף עולם התיקון. ולכן נשא את בת פרעה דוקא ביום חינוך ביהמ"ק, שאותו היום גדול בקדושה ויש לו סיוע מקדושת היום. אך לא איסתייע מילתא, ולהיפך גרם לחורבן ביהמ"ק שחורבנו נגזר ביום חינוכו, ונשיו הטו את לבבו. ע"כ מהאריז"ל ומהמפרשים.

ונראה לי שגם זאת היתה כוונת זמרי, ורצה להביא לימות המשיח ע"י שאיש גדול כמוהו יקח את בת מלך מדין, כי שורש מדין הי' גדול מאד. הרי

חזינן שגם יתרו ולהבדיל בלעם היו ממדין, ואחר נפילת האמורי והבשן היתה היא חשובה מכל הממלכות. ועכ"פ רצה להתחיל ממנה ולסיים בכל הממלכות כמו שעשה שלמה. וזהו מה שכתוב, ויקרב אל אחיו את המדינית, כלומר, שרצה לקרב אותה ליהדות אל אחיו, ולא כתיב שהוא קירב את עצמו אל המדינית, וממילא תהי' היא לבית יד ולבית אחיזה לכל אומתה ואפשר לכל העולם. רק טעה בזה שלא היתה גירותה בשלימות, שהרי עדיין נשאר בה קצת שמץ של ע"ז שלא הוטהרה ממנה, ואצל יפת תואר כתיב וגילחה את ראשה ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, ודרשו חז"ל שתכבה על ע"ז שמתפרשת ממנה. ודרכי עובדי ע"ז להניח בלורית כמבואר במס' ע"ז, ואפשר שעל זה הקפידה תורה וגילחה את ראשה ולא תשאיר בלורית לע"ז.

וזמרי מחמת רוב חשקו לקרב את ימי המשיח, מיהר והחיש מעשהו ולא המתין עד שתתפרש מע"ז ככל הצורך ותפסה בכלוריתה. כלומר, כשעדיין הי' בה שיעור מע"ז התלוי בשערות הראש. ויש כאן מליצה, שכבר הוטהרה מע"ז בעצם אבל עדיין חסך שלמות כמו דבר התלוי בשערות שאינן אלא נימות דקות, ומ"מ עדיין נשאר בה כחוט השערה של ע"ז. ודרשינן את הטפל לבשרה, אלו שערות הראש, והן רק טפלות ומ"מ מעכבות.

והואיל והיתה כונתו כשרה שמחו מלאכי השרת לקראתו, שהרי הוא עסוק בתיקון העולם וגם מלאה"ש מחכים ומצפים לזה. אבל הוא מיהר א"ע ועדיין הי' מחוסר זמן מה עד שתתגייר בכל לב ולהסירי הכלורית. ואם הי' ממתין הי' באמת מצליח, ולו כל חמדת ישראל. ופינחס זה אליהו שהוא הי' מוכן מצד נפשו להיות מבשר הגאולה, הוא הרגיש יותר מאחר כי אין נפשו מרננת לקראת מעשה קידוב הגאולה של זמרי, ועדיין אינו מרגיש אור הגאולה.

להיות הוא מבשר טוב משמע ישועה. ודוקא הוא הי' קריינא דאיגרתא לקנא קנאת ד' לעשות נקמה בזמרי. כי אדרבה מחמת שאין הגירות כתיקונה, נמצא שזרע ישראל יוצא חוץ למחיצתו להתערב בגויים ח"ו והוא גלות ממש היפך הגאולה שהיא קיבוץ הפזורים מביין הגויים, והוא מרחיק את הגאולה. כי ענין זה הוא דוגמא לישראל בין האומות עד ששם ישראל נשכה * מהם כי הולד גוי.

אבל הואיל וכוונת זמרי היתה רצוי' לגייר גרים, לפיכך נתקן הוא ע"י שבא בגלגול ברבי עקיבא שהי' בעצמו בן גרים, וזאת היתה תשוקתו של זמרי להוסיף מחול על הקדש, ומשורש זה יצא רבי עקיבא שדרש את התגים שהם תוספת על האות של תורה. ומה שלא הצליח זמרי לגייר כזבי, הצליח ר"ע לגייר כשבאה בגלגול באשת טורנוסרופוס גירות גמור, ואותן מצעות הציעה בהיתר. ומסתמא היתה אשה גדולה שהרי אשת טורנוסרופוס היתה מקדמת דנא, והוא הי' המושל בכל ארץ ישראל, ובוודאי נעשו תיקונים עצומים עי"ז, ואכמ"ל.

וכשהקריב זמרי את כזבי היתה כוונתו כולה לשמים ולא נענש רק על זה שתפסה בכלוריתה, כלומר, שיהדותה היתה עדיין מחוסר זמן. ולכן כשנענש על זה בגלגול, לא נענש רק על הכלורית ולא על עצם המעשה.

והנראה בכל זה הוא כי השבטים היו מבזים אותו כי סברו שהוא קלקל מעשה זמרי לקרב את

ימי המשיח. והגם שנעשו לו ששה נסים כמבואר בגמרא (ובמדרש ובחרגום יב"ע איתא נעשו לו י"ב נסים) והי' כעין הסכמה מן השמים, מ"מ חשבו שמעשה זמרי הי' יותר גדול, שמסר נפשו וגם חלקן בגן עדן ללכת בדרך מסוכן כזה למען חיבת השכינה הק' לאוקמה מעפרא ולהביא לתיקון העולם. ומה שנעשו לפינחס נסים, הוא משום שמ"מ עשה פינחס כדין שקנאין פוגעין בו, וגם הוא עשה במסירת נפש כמבואר בחז"ל, וכמעט שהרגוהו, לכן נעשו לו נסים כי כן היא המדה, שמי שעובד השי"ת שלא ע"פ הטבע, מסייעים אותו שלא ע"פ הטבע. וענין כזה איתא במס' שבת (פ"ו) שמשא פירש מן האשה מדעתו, והסכים הקב"ה על ידו שאמר לו ואתה פה עמוד עמדי. ופירשו שם בחוס' שמוכרח שעשה מדעתו, דאל"כ האיך הי' מערער אהרן ומרים. ואע"פ שהסכים הקב"ה על ידו מ"מ נתרעמו עליו לפי שאילו לא פירש מדעתו לא הי' הקב"ה מסכים, דבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו שהרי לאהרן ומרים לא אמר לפרוש אע"פ שגם עמהם הי' מדבר עכ"ל.

ולכן היו השבטים מבזין אותו כי אמת הוא שהוא לפי השגתו הקלושה של ילדות עשה כדין, וגם מן השמים סייעוהו שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. אבל איזה השגה יש לו בדרכים הנשגבים של זמרי שנתן נפשו בכפו והפקיר עצמו למען שם כבוד מלכותו ית' והלך בגדולות ובנפלאות, ומי יודע אולי הי' מצליח אלמלא בא בן פוטי זה וקלקל הענין, ולכן רצו חכמים לנדוהו ומלאכים לדוחפו.

Though many of the dates in question have come and gone, every so often an additional date crops up as the purported day of Mashiach's impending arrival. Generally, these emanate from sources that are dubious, or are statements that have been misconstrued. Even if these dates are reliably sourced, and backed by people of integrity, they serve as no guarantee of Mashiach's arrival on a particular day. Only Hakadosh Baruch Hu determines when Mashiach will actually come. Our task is to recognize the opportunity we are being afforded and grab it.

Jump at the chance — today! — by maximizing your *avodas Hashem*. Daven with a bit more intensity and feeling. Put aside all distractions, and dive into Torah study. Look for *chessed* opportunities, and foster better relationships with your family and friends, as well as with those you consider distant or different.

In our time, specifically, we often feel that Mashiach's arrival must be imminent. Recent events have shaken the world, leading to many a hushed whisper expressing the hope that this would culminate in the ultimate salvation. In truth, we have no way of knowing whether this is the moment we've been waiting for. We have no *navi* to let us in on the secret. But suppose for a moment that we are indeed hearing the footsteps of the Redeemer's arrival. Is our response to sit at the back of our local shul and debate whether he's coming? To pontificate endlessly about medications and government policies? If this is the track we take, we are squandering a priceless opportunity.

We need to capitalize on this opportunity. Ask yourself: What should I be doing better? Which steps can I take to bring us over the finish line? Mashiach is so close — am I doing my part to make it happen? Let's discuss how to enhance our appreciation and *kavod* for our shuls. Let's debate the best way to invigorate our Shabbos table and our Shabbos afternoon. Let's contemplate how we can incorporate more immersive Torah learning into our

lives. There are a plethora of options for improving our *avodas Hashem*, and we each have unique areas where we are primed for growth. We must, however, challenge ourselves to seize the moment. When Hakadosh Baruch Hu asks us what we did with His gift, we don't want to be left speechless.

תן פחדך על כל מעשיך

בימים הנוראים מתפללים "ובכן תן פחדך ה' אלוקיני על כל מעשיך", מבקשים שכל הבריאה כולה תכיר בכבוד שמים, אמר מו"ר הגרא"א דסלר בשם רבי ירוחם זצ"ל מדוע אנו דואגים שלא ישאר אפילו איזה גוי שיכור במקום נידח בקצוץ תבל שאינו מכיר בכבוד שמים, וכי איכפת אם חסר בהכרת ה' אצל הגוים? וביאר, בקשה זו

אינה מתוך רצון שהגוים יכירו בכבוד שמים, אלא שרצון האדם המבקש שהוא רוצה להכיר בכבוד שמים, אם אין כולם מכירים בכבוד שמים בבריאה, זה מהוה אצלו חסרון בכבוד שמים שיכול להביא לחילול ה' בבריאה, שיש איזה אדם שהוא עושה נגד רצון ה'. וכך צריך להיות אמת המידה למדוד את כל יחסינו על הבריאה והנבראים גילוי כבוד שמים, ואם חסר בכבוד שמים זה מפריע לנו בשלימות שלנו, אך צריך להזהר שכל ענין כבוד שמים יהיה בתכלית השלימות כי אם יש בכל זה גם תערובת של נגיעות אישיות חסר בכל ההכרה של כבוד שמים. ואין בין גן עדן לגהנום אלא כחוט השערה, הבדל דק יכול להיות בקנאות שלא לשם שמים שאפשר ע"י ליפול לגיהנום.

ולכן בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, שמעשה הקנאות שלו אינו מחמת העדר קדושתו ומיעוט השגותיו, אלא אדרבה, שורש מעשה זאת מקורה מאהרן שורש קדושת ישראל כמוש"כ (ד"ה א' כג: יג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים, והוא ה' אוהב שלום ורודף שלום, ולזה זכה פנחס להיות מבשר טוב משמיע שלום כדתרגם יונתן על הנני נותן לו את בריתי שלום, ומה שקינא לה' האל, ולא הניח לזמרי לבצע מחשבתו אינו מחמת שפינחס אין לו חשק לגאולה ולעולם התיקון, כמו שחשדוהו, אלא אדרבה, מחמת גדול חיבת הקדש של הגאולה לא ה' יכול

קנאות פנחס לשם שמים - "קנא לאלוקיו"

פרשה זו מהווה מפתח בשבילנו להתבונן בעומק הדברים עד איזה שלימות נדרשת מהאדם בכל מעשיו, אפילו במעשים שצריכים לעשות אותם, צריך לבדוק את שלימות המעשה עד לדקי דקות, שהכוונה בעשיית המעשה תהיה בתכלית השלימות.

הלכה: "בועל ארמית קנאים פוגעים בו" (סנהדרין פב), הלכה זו לא נמסרה לבית דין שהבועל ארמית הורגים אותו, אלא היא נאמרה ל"קנאים", אמנם אם בא לבית דין לשאול מה לעשות עונים לו הלכה ואין מורין כן, אין אומרים לו שיהרוג את הבועל ארמית, הוא צריך להרגיש זאת מיוזמת עצמו, כשהוא בא לשאול בבית דין פירושו שאין הדברים מספיק מחוורים אצלו, צריך לעשות זאת מתוך גודי קנאים - בבחינת אורייתא קמתח ביה, אך גם זה מגדרי ההלכה - הלכה למשה מסיני, שמכח ההלכה למשה מסיני נאמר שהבועל ארמית "קנאים" פוגעים בו. במעשה קנאותו של פנחס שנוכר בהלכה זו שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו, התורה מודגישה "תחת אשר קנא לאלוקיו ויכפר על

בני ישראל" (במדבר כה, יג), מדוע היה יכול לכפר על בני ישראל כי הוא קנא לאלוקיו, הקנאה היתה בלתי לה' לבדו בלא שום נגיעה אישית.

זה היתה טענתם שאולי קנאותו לא היתה בתכלית השלימות לשם שמים אלא מתוך הרגשה אישית שהרי אבי אמו פיטם עגלים לע"ן, א"כ הקנאה לא היתה לאלוקיו. ענין עריות וע"ז קשורים זה עם זה כמו שאמרו (סנהדרין גג: א) לא עבדו ישראל עבודה זרה אלא להתיר להם עריות, זה היה גם הזנות לבעל פעור, וא"כ סברו שהקנאה היתה כדי להוכיח שלא נדבק בו שום שמץ מע"ז של אבי אמו שפיטם עגלים לע"ן, או שיש לו נחיתות מכך שפעם אבי אמו היה עובד ע"ז, וכן לעקור ממנו כל ענין ע"ז שאולי קיבל בירושה, א"כ זה כבר פגם בקנאות שאינה לשם שמים בשלימות, אלא מתערב בזה גם שיקולים אישיים.

כשמתלווה אל הקנאות גם סיבות צדדיות - גם אם הם מוצדקות - חסר בשלימות הקנאות. הרמח"ל (מס"י פ"ט) כותב בענין מידת הקנאה "שיהיה האדם מקנא לשם קדשו, [לשם שמים], שונא את משנאיו ומשתדל להכניעם כמה שיוכל, כדי שתהיה עבודתו ית' נעשית וכבודו מתרבה, [כדי לחזק את עבודת ה' מותר לשנוא את משנאי ה' הרוצים להחליש את עבודת ה'], והוא מ"ש דוד ע"ה (תהלים קל"ט): הלא משנאיך ה' אשנא ובתקומיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים וגו'. ואלוהו אמר (מלכים א' י"ט): קנא קנאתי לה' צבאות וגו', וכבר ראינו למה זכה בעבור קנאותו לאלקיו, כמאמר הכתוב תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל". התורה הדגישה "קנא לאלוקיו" - כבוד שמים, אם היה מתערב אפילו נקודה אחת של קנאות שלא לשם שמים זה היה מהוה פגם בקנאות.

אף כאן במעשה של הריגת זמרי על ידי פנחס נחלקו הדעות. מחנה אחד אמר שהיתה זו פועלה מוצדקת ומחויבת המציאות, וכנגדם היו שטענו שלא היתה זו אלא התפרצות של קנאות שלא לשם שמים. אלה שציידו במעשה אמרו כי הקנאות נבעה משרש הקדושה שהיה בפנחס. כיון שלא יכול היה להבליג בשויון נפש על מעשה שפל כזה, נתעטף ברוח טהרה וקידש שם שמים ברבים בקיימו את ההלכה של "קנאים פוגעים בו". השוללים טענו כנגדם, שאין זה יאה לנכד אהרן אוהב שלום ורודף שלום לעשות מעשה קנאות כזה. ומתוך כך הגיעו למסקנה שהמניעים לא היו טהורים, אלא באו מכח היותו בן בתו של פוטי שהיה מפטם עגלים לעבודה זרה.

לאור דברים אלה מובנת היטב ההכרזה: "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי". בכך מעידה התורה שייבקנאו את קנאתי מיוחס לאהרן הכהן ולא נבע משרשים רעים של מפטמי עגלים לעבודה זרה. גם מי שנאמר עליו "אוהב שלום ורודף שלום" יודע שיש מקרים שבהם אין ברירה אלא להתגבר על הרצון האצילי לרדוף אחר השלום, ולעשות שפטים באנשים הקמים לרמוס בריש גלי את חוקי התורה ומצוותיה. על כן אין כל סתירה, שפנחס שנתחנך על ברכי אהרן - קנא את קנאת ה' והרג את זמרי.

20 מגד יוסף 5 סוהרין

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (פרק כ"ה פסוק י"א)

והנה כידוע פעמים רבות כשיש ספור דברים בחז"ל על אליהו הנביא, מוסיפים חז"ל "זכור לטוב" (ברכות ג.) ולא נתבאר מהותה של אימרה זו, ומדוע נאמרת דוקא ביחס לאליהו הנביא. והנראה בזה בהקדם פירוש רש"י כאן חז"ל, לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט בישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן עכ"ל. הרי שקנאותו של פנחס ניתנת להדרש בדרכים שונות, יש הדורשים לשבח ויש הדורשים לגנאי. לזה באה התורה כאן ליחסו לאהרן, להעיד על פנחס שכל מעשהו לשם שמים. והנה יש מפרשים שאליהו זה פנחס (ספורנו פ"ב), וממילא אנו תמיד מזכירים את אליהו זה פנחס לטוב להפקיע מהמרגנים והמבזים. ושמא זה אף נכלל בהבטחה "הגני נתן לו את בריתי שלום", שלעולם יכירוהו כאיש שלום. ועל זה אנו אומרים "אליהו הנביא זכור לטוב", כאיש שלום ולא כאיש מלחמה ובעל מחלוקת, כפי שהיה יכול להתפרש ממעשה פנחס.

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (פרק כ"ה פסוק י"א)

פירש רש"י לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט בישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן עכ"ל. דברי חז"ל אלו אף שמאירים הם את אריכות המקרא ליחס את פנחס לאהרן, מכל מקום תמוהים הם בתוכנם. וכי מה אשם פנחס שסבו כהן לעבודה זרה, והיאך הוא שופך קרן אורה על מעשה זמרי. וממה נפשך אם דבקה בו סרחונו של יתרו, מה תועיל לו העובדה שהוא גם נכדו של אהרן.

והנראה בביאורם של דברים, דהנה זה שפנחס הרג את זמרי היה ניתן לפרש כמעשה קנאות לשם שמים, או ניתן לפרשו כמעשה רציחה מתוך כעס (וכבר קבעו חכמי מוסר שאין בין קנאות לרציחה אלא כחוט השערה). אף דמותו של יתרו אפופת מסתורין, מצד אחד היה כהן לעבודה זרה ומאידך ברח ממצרים כמחאה על סבלות ישראל (סוטה י"א), ואחר כך חיפש להתקרב לישראל, אף חז"ל תהו על קנאנו של יתרו, והתלבטו היאך לפרש (שמות י"ה ט"ו) "ויחד יתרו", האם שמח על ישועת ישראל או נצטער על מפלתם של מצרים. ניתן להכריע לגנאי שביסודו היה רשע שטוף עבודה זרה, ורק מרוך לב לא יכל לראות סבל אנוש.

24 שרמ משחת פרק ראשון - משנה ו שמן

והווי דין את כל האדם לכף זכות.

איתא בספרים בשם הבעל שם טוב הק' שכשדנים את האדם בבית דין של מעלה הרי *לפעמים יש עליו רק מלאך מליץ אחד מני אלף, ומכל מקום משה כלפי חסד ומזכים אותו בדינו. ולכן טוב לאדם שיהיה דין את כל אחד ואחד לכף זכות, ואפילו כשרואה בחברו דבר הנראה ברור כחובה, מ"מ אם יש לו אפילו צד אחד ממאה לדין אותו לזכות, יש לו לדינו לכף זכות, ועל ידי כן ילמדו גם עליו זכות בכל צד שהוא, אבל אם הוא ידון את חברו לכף חובה, ככהאי גוונא אזי חס ושלום גם כשידונו אותו במרום לא יבקשו לחפש עליו זכות.

ובספר 'קדושת לוי' (פרשת שופטים) מפרש בדרך זה את הפסוק (דברים טו יח) 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך וגו' ושפטו את העם משפט צדק, כלומר שאתה בעצמך מתקן ומכין את המשפט אשר ישפטו אותך בשמי מרום, ולכן אני אומר לך שתשפט את העם במשפט צדק בלימוד זכות וצדקה על כל איש ואיש מישראל, כי במדה שאדם מודד מודדים לו, וכאשר תשפט בצדק את עמיתך תעורר מדה זו למעלה: שגם אותך ידונו לכף זכות.

שיח מרדכי

יתר על כך, עמידתו בתפילה ופעולת קנאותו של פנחס בהריגתו של נשיא שבט שמעון, הועילו להפסיק את המגיפה, וכך ניצלו ישראל מאסון כבד וקשה יותר. יוצא א"פ, כי פנחס הוא איש קדוש אשר עשה את הדבר הנכון בזמן הנכון ובאיש הנכון. ועל כן הטיל עליו הקב"ה את תפארת השלום ואת עטרת הכהונה.

השבטים ביזו את פנחס

לאור האמור, אנו תמהים על מה שאמרו חז"ל: "התחילו שבטים מבזין אותו: ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים, והרג נשיא שבט מישראל". והלא שבטים ידעו את הפרשה מתחילתה, והיו מודעים בצדקת האיש ובטוהר מחשבותיו. השבטים גם ידעו וגם חשו, כי בגין מעשי קנאותו "השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו", ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי". ואיך א"כ, החלו לבזותו, ולחשו בו, כי שורש מעשיו נובעים ממעשיו של אבי אמו שהיה מפטם עגלים לע"ז. ולכן לדעתם, לא היה ראוי להרוג נשיא שבט בישראל?

האב מורישי את תכונותיו לבניו

וההסבר הוא כך. מרן הסבא מסלבודקה זצ"ל הסביר את דברי אדם הראשון אשר אמר: "האשה אשר נתת עמדי" - "שכאן כפר בטובתו של מקום": "בוה שהדגיש ואמר "אשר נתת עמדי", היתה כאן כפירה בטובה, כלומר: בתוך עומק לבו של אדה"ר היתה איוו פגימה בהכרת טובתו של מקום. אמנם המלאכים לא הבחינו בו, ואף הוא לא הרגיש בכך, אבל השי"ת שהוא חוקר לב ובוחן כליות העין, כי היה בוה איוה פגם בתוך לבו של אדה"ר מכח מדה או דעה.

ומה שלבסוף נתקרב לישראל, הוא רק משום גדלותם ולהנות מכבודו של משה חתנו. בני ישראל הכריעו שרשע הוא מזה שפיטם עגלים לעבודה זרה, שאם המשיך ככהונתו לעבודה זרה בעל כרחו, דיו בקרבן רגיל, ואם פיטם בזה אחר זה עגלים - בשר רך ומשובח, הרי שעבד עבודה זרה בכל לבו. וזאת טענו ישראל, כמו שמעשה יתרו יש לפרש לגנאי, כך מעשה פנחס נכדו יש לפרש לרציחה ולא לקנאות. באה הכתוב לומר שאדרבא בזה מעשהו דומה יותר למעשה אהרן כשעשה את העגל, וניתן לפרשו לשבח או לגנאי, והתורה מעידה שכל כוונתו היתה לשם שמים להציל ישראל מחטא. אף מעשה פנחס נכדו יש לפרש לשבח - לקנאות ולא לרציחה.

ונראה עוד להוסיף ענין מורשת תכונות. בני ישראל טענו שפיטם עגלות מורה על התלהבות יתירה והתחממות החושים, ופנחס שירש תכונה זו הרג מתוך כעס. באה התורה ויחסו לאהרן, להורות שפנחס ירש ממנו התכונה של אהבת ישראל, והרג את זמרי כדי להציל את ישראל ממגיפה. ונראה שטהרת מחשבתו וכוונתו של פנחס מרומז גם בלשון המקרא (לעיל פ"ה) "וידקר את שניהם" ולא הוזכר כלל אם מתו, כאילו התורה נמנעה במכוון מלהזכיר ענין מיתה או הריגה, ללמדנו שאין במעשהו אפילו זיקה להריגה, אלא כל כולו מעשה קנאות לשם שמים.

22 ילקוט לקח טוב 7 ק"ש"ס רסט

בהדגיש את היותו מצד האם נכד של מפטם עגלים לעבודה זרה. מהי, אם כן, התועלת בכך שהכתוב יחסו אחר אהרן, וכי בשל כך חדל פנחס מלהיות בן פוטי אביי-אמו? לדעת הגי' ראובן כץ זצ"ל בספרו "דודאי ראובן" יש לנו כאן תמונה אופיינית של התייחסות הציבור למעשיהם של מנהיגיו. כמעט כל מעשה של איש ציבור יכול להתפרש לחיוב ולשלילה, והדבר תלוי בדרך כלל בדעות קדומות או בנגיעות אישיות של האדם שבה לשפוט את המעשה. כתוצאה מכך עדים אנו לעתים קרובות, לכך שחלק מהציבור מפרש את הפעולות של העוסקים בצרכי הכלל לשבח, ואחרים דורשים אותן לגנאי.

והנה נטיה זו כנקודה קטנה וכתם דק בתוך לבו של אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה,
הכו שורש פורה ראש ולענה בכל מין האנושי. לאחר כמה דורות בדור הפלגה שהשפיע
להם הקב"ה רוב טובה והם מרדו בו ובנו מגדל לעלות השמימה ולהקים שם עכו"ם וכו',
כתוב: 'וירד ה' לראות וגו' אשר בנו בני האדם'. ואח"כ (ב"ר לח) 'בני האדם מה תלמוך
לומר וכי בני המורים וגמלים היו? אלא בני אדם הראשון שכפר בטובה ואמר 'האשה אשר
נתת עמדי'. הרי שכל המקור לעבודה זרה היה בדבור של אדה"ר שאמר: 'אשר נתת עמדי'.²⁷
בנטיה קלה זו בתוך עומק לבו של אדה"ר נעוץ השורש שממנו יצאה המרידה הגדולה של
כל הדור ההוא כנגד הקב"ה" (אור הצפון ח"א עמ' צב).

מן הדברים האמורים למדנו את ההשלכה הנוראה ואת ההשפעה הקשה של מחשבה
רעה של האדם. הפגם הוא לא רק בלב, והנזק ניכר לא רק במעשיו, אלא ההיקף של הפגם
והנזק מתרחבים ומשתרשים אף אל הדורות הבאים אחריו. מחשבותיו ומעשיו של האדם
אינם נאבדים ונעלמים בחלל הריק הגדול של העולם, אלא הם חיים וקיימים. זרע הפורענות
מחפש לו פיסת "קרקע" פוריה כדי להתחל עליה, להשתרש בקרבה, ולפרות ולרבות.
תכונת כפיית הטובה של אדם הראשון הכתה שורש והיא עברה לדורות הבאים.

לאור האמור לעיל, יובן לנו, למה בני ישראל חשדו וחששו, פן הנגיף של אבי אמו של
פנחס אשר פיתם עגלים לע"ו, חי ופועם גם בלבו של פנחס. גם על אבי פנחס - אלעזר, רטנו
וחשדו ישראל, על שהעדיף לשאת את בת יתרו על בת ישראל, וישראל אמרו לאהרן: "עד
שאתה בא ליחסנו, לך ויחס את בניך אלעזר בנך למי הוא נשוי לא לבתו של פותיאל..."
(ויק"ר פ"ג ד). עולם הרפואה מייחס מחלות רבות כמחלות תורשתיות: הגנים של ההורים
עוברים אל הצאצאים, הוא הדין במחלות הרוחניות: המחלה הרוחנית גם היא תורשתית;
היא עוברת מן הסבא אל הנכד.

28

פרשת פנחס
 ע"ה - ח"א - ח"ב - ח"ג

עוד יש לעיין, מדוע באמת נקרא יתרו בשם "פוטאל" כפי שנאמר:
(שמות ה' כה) "אלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטאל לו לאשה", ודרשו
חז"ל (סוטה מג ע"א) שפוטאל הוא יתרו על שם שפיתם עגלים לעבודת
כוכבים, ובכך היו השבטים מבזין אותו וריתם בן פוטי זה שפיתם אבי
אמו עגלים לעבודת כוכבים, ויש להקשות, הרי פיתם העגלים אינו
העבודת כוכבים בעצמה, רק טרם העבודה זרה היה מפטם את
העגלים, ואם כן מדוע לא נקרא על שם העבודה זרה עצמה אלא רק
על שם ההכנה אליה.

ויש ליישב, ישנם אנשים שעובדים עבודה זרה כי כך חינכו אותם,
או אפילו יש להם תאוה לזה, אבל מי שמפטם עגלים לעבודת כוכבים,
זה מראה על דביקותו וקנאותו לדבר זה שעושה הרבה מעבר למה
שצריך, הוא רוצה שהעבודה תהיה בצורה הכי משובחת שיכול להיות,
כך היה יתרו הוא היה קנאי גדול לעבודת כוכבים, וקנאותו התבטאה
בכך שהיה מפטם עגלים לעבודת כוכבים.

מעתה יובן מדוע נקרא על שם ההכנה לעבודת כוכבים ולא על
שם העבודת כוכבים בעצמה, כי אף מי שעובד עבודת כוכבים, אין
לדעת עד כמה הוא שייך אליה ודבוק בה, אבל על יתרו באה התורה
לומר שהוא היה אדוק בה בכל מאוודו ואף על פי כן כאשר הבין שזה
שקר עזב הכל ברגע אחד בשביל להצטרף לעם ישראל.

זהו שהיו השבטים מבזין את פנחס ואומרים לו "דאו בן פוטי זה
שפיתם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים", אכן עכשיו הוא קינא לדבר
ה', אבל מהיכן באה לו קנאות זו? הוא ירש אותה מאבי אמו שפיתם
עגלים לעבודת כוכבים, זה היה הבזיון שהזכירו לו ראשית קנאותו
יסודה בקנאות לעבודה זרה.

זהו שאמר הכתוב בקנאו את קנאתי בקצפו את הקצף שהיה לי
לקצוף, כל הקנאות היתה בשבילי ומחמתי ולא מחמת רגשי קנאות
סתמיים.

לקוטי שיחות

ב. והביאור בזה הוא, שבכך שהיו השבטים
מבזים את פנחס נתכוונו להגן על כבודם של כל
שאר בני ישראל ועל כבודו של משה רבינו;
הלא זמרי הביא את המדינית "לעיני משה
ולעיני כל עדת בני ישראל"²⁸, ומתוך כל בני

ישראל היה פנחס היחידי שקנא את קנאת ה'
[אע"פ שגם אחרים מישראל ידעו מן הסתם
את ההלכה "הבוכל ארמית קנאים פוגעין בו"²⁹,
ומשה בוודאי ידע אותה, כדברי פנחס עצמו
למשה: "מקובלני מן וכו'"³⁰] - והרי זהו זלזול
גדול בכבודו של ישראל ובכבודו של משה!

ומטעם זה ביזו השבטים את פנחס, וטענו
שהריגתו את זמרי לא נבעה אצלו מחמת קנאת
ה' טהורה, אלא היה מעורב בזה³¹ דבר אחר:

"אבי אמו" פיתם עגלים לעבודה זרה, והנהגה
כזו - פיתום עגל מתוך כוונה מובהקת לשחטן
לאחר מכן - טמונה בה אכזריות גדולה ביותר³²
(כמוכן בפשטות³³, שהריגת אדם סתם אין
בה מדה רבה כליכך של אכזריות כמו בשעה
שנוהגים עמו בחסד מדומה, "מפטמים" אותו,
והכוונה בזה בשעת מעשה היא להכינו ע"י
להריגה).

ומאחר שלאבי אמו היה טבע זה של אכזריות,

מסתבר שהדבר עבר בירושה לבן בתו³⁴ פנחס³⁵.
וזו היתה טענת השבטים, שהטעם שפנחס דוקא
נתעורר בקנאות להרוג את זמרי - בשעה שאף
אחד מישראל לא עשה כן, ואף לא משה רבינו
- היה מפני ש(גם) טבע האכזריות שבו סייע לו
בזה³⁶.

וזהו שכתב רש"י "שהיו השבטים מבזין
אותו, ולא "שהיו בני שמעון מבזין אותו", כי
מאחר שבזויו זה היה (לא לשם כבודו של זמרי,
אלא) לשם כבודו של משה רבינו וכלל ישראל,
מסתבר לומר, שנשתתפו בזה כל השבטים.

ג. לכאורה יש להקשות על זה: אילו היתה
כוונת השבטים לבזותו סתם ולהשפילו, אזי
היתה מובנת הדגשת רש"י "והרג נשיא שבט
מישראל", שכן בהריגת נשיא - ובפרט כשההורג
הוא בעל יחוס נחות - יש בזיון גדול יותר (אע"פ
שבנוגע לאיסור הרציחה גופא אין נפקא מינה
מי ההורג ומי הנהרג); אבל מאחר שבזיון זה,
"הראיתם בן פוטי כו", היתה כוונתם להורות
על טבע האכזריות שבו, מה מוספה (בבזיון זה)
הדגשתם שפנחס הרג נשיא דוקא - וכי הריגת

נשיא היא אכזריות גדולה יותר מהריגת יהודי
סתם?

אבל באמת אין זו קושיא, משום שגם בזיון
זה, שתוכנו הדגשת ה"אכזריות" של פנחס,
התחזק יותר ע"י הדגשתם שהרג נשיא דוקא:

ענינו של נשיא הוא - לדאוג לכל בני שבטן
בכל צרכיהם³⁷. וכך היה גם במעשה זמרי, שהרי
כוונת זמרי היתה להציל את שבטו, כדברי רש"י
לעיל³⁸, שכאשר "נתקבצו שבטו של שמעון אצל
זמרי שהיה נשיא שלהם ואמרו לו אנו נדונין
למיתה כו" - אז דוקא "ויקרב את המדינית"
(ויתכן שאף הוא ידע את הדין ש"קנאין פוגעין
בו", והשליך חייו מנגד) כדי להציל את שבטו.

ולכן הדגישו השבטים בדבריהם "והרג
נשיא", כי הבלטת החילוק בין הרוצח להרוג
- שהרוצח הוא אכזרי והנרצח הוא איש החסד
(ובפרט בשעה שגם הפעולה שבעטיה נהרג
היתה מתוך כוונה של חסד) - מגדילה עוד יותר
את הבזיון.

ד. וענין נוסף בזה: הגם שמי שהוא אכזרי כטבעו מתייחס לכל באכזריות²⁶, אכזריותו באה לידי ביטוי באופן מיוחד דוקא כלפי איש החסד, כי מצד זה גופא איש החסד הוא הפכו הגמור, אין הוא מסוגל לשאתו, והוא נוהג כלפיו באכזריות גדולה יותר מאשר בשאר אנשים.

ומטעם זה הדגישו השבטים "והרג נשיא כו", כי היתה בזה (לדעתם) הסברה נוספת לכך שנתעוררה בפנחס אכזריות זו: מה שזמרי היה נשיא - איש החסד שהשליך חזיו מנגד (י"ב)

השקפתם²⁷ למען שבטו - זה היה הדבר שלא היה פנחס יכול (לפי סברתם) לשאת, וזה מה שעורר בו את מדת האכזריות.

רמ דעת פרשת ויצא שרגא

זהו מה שמציינים כאן חז"ל על המעשה של ראובן, שבמעשה הזה שהלך לחפש דברים מופקרים בשדות, היתה אצלו איזה נטיה דקה מן הדקה של חיפוש אחר הממון, והיות שהאבות מורשיים את התכונות שלהם לבניהם אחריהם, התפתחה התכונה הזו אחרי מספר דורות, ובני בניו הקדימו את הצאן שלהם ועשו את העיקר טפל ואת הטפל עיקר, ורצו לעזוב את ארץ ישראל כדי לקבל נחלה גדולה יותר בעבר הירדן.

37

"קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא'. הוא הדבר שנאמר על פינחס (במדבר כה, יא) 'בקנאו את קנאתי בתוכם', כי הוא זה שיצק את מידת הקנאות אל תוכם. פינחס היה 'קריינא דאיגרתא', לא כי הוא אמר את ההלכה, אלא היות והוא הביא את בשורת הקנאות והנחיל אותה לכל העם, ועל כן בדין הגיע לו לזכות לנקום את הנקמה ולהוציא מן הכוח אל הפועל את 'תלמודו' ב'ידו'. רמז לדרכו זו, מוצא ה'שפת אמת' בגזירה שוה, בין הנאמר על פינחס (שם) 'השיב את חמתני', לדברי הנביא (מלאכי ב, ו) 'ורבים השיב מעון'. מצינו כי התיבה 'השיב' אינה מתייחסת לחמת הבורא אלא להשבת העון מכלל ישראל. פינחס בקנאותו הביא הרהורי תשובה לכל העם והאציל עליהם מקנאותו לדבר ה'.

השכר שקיבל פינחס על מעשהו היתה הכהונה. זהו תפקידו של הכהן, לעורר בעבודתו את העם כולו, להיות שלוחם ולהקריב את קרבנם. פינחס שעורר את ישראל וקירבם על ידי הוראתו ופועלו, בדין זכה להיות כהן העם מכאן ולהבא.

להבין ולהשכיל

38

לפעול קדושה בתוכם

לדעת רבי צדוק הכהן מלובלין יש בענין זה הרגשה נוספת. לא זו בלבד שמעשהו של פינחס נבע ונוצר מתוך העם, אלא שפינחס באישיותו ובמעשיו הקריין השפעה קדושה לתוך העם.

גודל קדושתו וקנאותו של פינחס פעלו את פעולתם על כל הסובבים אותו עד שכל שבט שמעון, שבטו של זמרי, ואפילו זמרי וכזבי עצמם נתעוררו להרהר בתשובה באותו רגע שפינחס הרגם. וכדבריו ("פרי צדיק", במדבר, דף צב): ואחר כך בא פינחס על ידי קנאותו, והכניס הרהור תשובה בהם, בכל שבט שמעון וגם בזמרי וכזבי... וזה שנאמר... בקנאו את קנאתי בתוכם, ומלת "בתוכם" מיותר ואינו מובן... אך הפירוש שהכניס קנאת ה' גם בתוכם...

כך דרכו של הצדיק יסוד העולם, שעל ידי קדושתו הוא משפיע שפע קודש על כל סביבותיו. מקובלנו שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, על אחת כמה וכמה שדברים שנעשו מתוך לב טהור כל כך ובמסירות נפש רבה כל כך, שחייבים היו לפעול את פעולתם על כל הלבבות שהיו באותו מעמד, כולל העבריינים שהוידו להרשיע.

39

לשעה ולדורות

אכן, לא רק לשעתו פעל פינחס, אלא אף לדורות עולם. בעל "הידושי הרי"מ" מלמד שאותה קנאות קידשה לשעתה וגם לעתיד לבוא. התעוררותו של פינחס לקנא קינאת ה' נבעה מתוך עומק טהרת לבו

והתמרמרותו על המצב הנורא, בראותו שישראל קדושים שנקראו בניו למקום, הגיעו לתהום זה של שלפוט. אותה קנאות שבגבורה פעלה את פעולתה לדורות שיוכל כל איש מישראל לקיים את שאמרו חז"ל (ברכות ה, א): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע". מכאן אותו כעס שכעס פינחס על עושי הרע, יכול וצריך כל יהודי לכעוס ולהכריז מלחמה על יצרו הרע, ואף לנצחו.

נמצא כי אותה התעוררות של פינחס שגולדה "מתוכם" והקרינה "לתוכם", לא פסקה באותה שעה ובאותו פרק, אלא עדיין ממשיכה לפעם בלבבות עם קודש.

"רחמנא אדכר לך, קנאותיה דפינחס קנאה".

34

קנאות בתפארת מראש צורים

המעשה היה נועז והפגין מסירות נפש למען קדושת ישראל, אולם היו שערערו על כשירותו של פינחס לעשות כן. בהזכירם שאבי אמו היה בשעתו מפתם עגלים לעבודה זרה, רצו לרמוז שאפשר כי שנאתו לרע אינה נובעת ממניעים טהורים. מי שבעורקיו נוזל דם שאי פעם היתה לו קירבה לאלילות, איך יטהר לעשות דין ברשעים!?

כלפי מלעזיזים אלו, בא הכתוב וייחסו אחר אהרן הכהן. בהודעת ייחוס זה התורה מלמדת כי אם אכן קיבל פינחס בתורשה תכונות מסויימות מאבותיו, היו אלו דוקא תכונותיו של סבו אהרן הכהן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום, (עיין בספר "חשבה לטובה").

אהרן היה דמות מופת של אדם שהיה משולל מכל שמץ של נגיעות אישיות. התורה העידה על אהרן שלמרות היותו מבוגר ממשה, כאשר נודע לו שמשה הוא שנבחר להנהיג את ישראל ולא הוא, לא עלה על דעתו ללקנא בו, אלא, אדרבה, שמח בשמחתו. גם כשקורח ועדתו קמו לערער על כהונתו של אהרן, לא השיב דבר לחורפיו, ורק משה התבטא אודותיו (במדבר טו, יא): "ואהרן מה הוא כי תלינו עליו?" תכונות אלו הוריש אהרן לפינחס, נכדו הגדול. לפיכך דוקא הוא שהיה ראוי להיכנס בעבי הקורה יותר מכל אדם אחר.

קנאותו של פינחס נבעה מתוך לב רחום. ביודעו שאם המצב יימשך כך, נשקפה ח"ו סכנה לכלל, קם ועשה מעשה. פינחס ידע שבמעשהו הוא סיכן את עצמו ואת מעמדו, אולם התעלה מעל כל אלו, באשר טובת הכלל היתה למול עיניו.

שכרו היה שכשם שסבו נזכר לנצח כמי שהיה אוהב שלום ורודף שלום, אף עימו נכרתה ברית שלום. בעקבות מעשה זה ניתנה לפינחס גם הכהונה, לברית עולם. עבודת הקרבנות שנעשתה בידי הכהנים, אמנם קשורה היתה ברמם של הקרבנות, אולם לא היה בה שמץ של אכזריות, ואדרבה, כל תוכנה רחמים וכפרה על בני ישראל. ראויה היתה עבודה זו להימסר בידי מי שהוכיח במעשיו שיא של רגישות לצרת עמו.

חז"ל ביארו שמעשה זה של פינחס היקנה לו חיים לנצח. פינחס - זה אליהו, שעליו נאמר (בזמירות למוצאי שבת): "איש קרא קנאו קנאתי לה' בתפארה". זוהי מידת הקנאות שבתפארת שהיתה נקוטה בידיו מקדמת דנא. הוא גם מי שעליו נאמר שעתיד להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, באשר כל מעשיו חתומים היו בחותם השלום והשלימות. לפינחס - זה אליהו, מייחלים אנו שיבשרנו בשורות טובות במהרה.

שפתי דעת / פרשת פינחס

36

על פי פשט נראה מדברי חז"ל, שלא הסכימו השבטים עם קנאותו של פינחס, אך ה'שפת אמת' אינו מסכים למסקנה זו וכתב: "הלילה לומר שלא הסכימו כל בני ישראל לנקום מזמרי ומדינית". אלא מבאר ה'שפת אמת' כי את ההיפך הגמור מבקשים חז"ל ללמדנו. פינחס לא פעל רק את פעולת הנקמה באופן אישי, אלא היה מנהיג ומורה דרך לכולם. הוא לא היה אדם פרטי ובהפעילו את מידת הקנאות שלו, פעל להנחילה אל לב העם כולו. השבטים סנטו בו והקניטוהו, לא כי התנגדו למעשה, אלא כי בקשו לעשות את המעשה בעצמם. מאחר שגם בהם היתה קנאות, תמהו הצדיקים שבשבטים מדוע הוא זכה להוציא לפועל את הקנאה לדבר ה' ולא הם, מפני מה הוא לקח וניכס לעצמו את הקנאות, אך משה רבנו ע"ה ידע, שכל מה שיש בלבם מידה זו אף זאת בזכות פינחס, ועל כן פסק ואמר (סנהדרין פג, א) (א)